

Ганна Максимчук,

кандидат педагогічних наук,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)

Hanna Maksymchuk,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk)

УДК 372.461:811.161.2

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У РОБОТІ НАД ЗБАГАЧЕННЯМ МОВЛЕННЯ ТРЕТЬОКЛАСНИКІВ ЕТНОКУЛЬТУРОЗНАВЧОЮ ЛЕКСИКОЮ

PROJECT TECHNOLOGY USAGE FEATURES IN THE WORK ON ENRICHMENT OF THE 3D FORM PUPILS' SPEECH WITH ETHNOCULTURE STUDIES VOCABULARY

У статті проаналізовано думки науковців щодо сутності поняття "проектна технологія", обґрунтовано особливості використання проектною технології у роботі над збагаченням мовлення третьокласників етнокультурознавчою лексикою.

Ключові слова: "проектна технологія навчання", "збагачення мовлення третьокласників", "етнокультурознавча лексика".

In the article opinions of scientists about nature of the notion "project technology" are analyzed; project technology usage features in the work on enrichment of the 3d form pupils' speech with ethnoculture studies vocabulary are grounded.

Keywords: "project technology of education", "enrichment of the 3d form pupils' speech", "ethnoculture studies vocabulary".

В статье проанализированы мнения ученых о сущности понятия "проектная технология", обоснованы особенности использования проектной технологии в работе над обогащением речи третьеклассников этнокультуроведческой лексикой.

Ключевые слова: "проектная технология обучения", "обогащения речи третьеклассников", "етнокультуроведческая лексика".

Постановка проблеми. Глобалізація суспільства та неперервна інформаційна змінність обумовлюють введення людини в дуже складну систему соціальних відносин, потребують від неї здатності до нестандартних і швидких рішень. Саме тому навчально-виховна практика початкової школи потребує використання технологій, які б сприяли всебічному розвитку, самостійності, самореалізації особистості учня, підготовці його до життя. Важливе місце з-поміж таких технологій посідає проектна технологія.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Загальні теоретичні положення щодо технології проектів розглядаються у працях українських (К. Баханов, Н. Бондаренко, А. Касперський, М. Кірик, О. Коберник, В. Сидоренко, В. Химинець, С. Яцук) та зарубіжних (Н. Матяш, Е. Полат, Н. Пахомова, І. Чечель) науковців.

Слід зауважити, що у сучасній психолого-педагогічній літературі не існує однозначного трактування поняття "проектна технологія". В основу тлумачення цього терміна учені кладуть такі визначення: знання про майстерність (Н. Мойсеюк); систематичне і послідовне втілення на практиці попередньо спроектованого навчально-виховного процесу (М. Пентиліук); спосіб організації пізнавально-трудова діяльності учнів з метою вирішення певних навчальних проблем (С. Яцук); самостійна творча праця (Е. Васін); особистісно орієнтований метод навчання (С.Пилуґін); форма організації навчання (О. Хуторський); спосіб досягнення дидактичної мети (В. Єгорова); педагогічна технологія, що орієнтована на інтеграцію фактичних знань (І. Чечель) тощо.

Проілюстровані визначення свідчать про багатогранність сутності поняття "проектна технологія", адже це не тільки одна із технологій навчання. Насамперед, це комплексна, інноваційна, педагогічна технологія.

Однак, аналіз досвіду організації педагогічного процесу учителями початкових класів засвідчує, що така технологія ще не має широкого впровадження у словниковій роботі початкової школи.

Мета статті – обґрунтувати особливості використання проектної технології у роботі над збагаченням мовлення третьокласників етнокультурознавчою лексикою.

Виклад основного матеріалу. Науковці по-різному трактують поняття етнокультурознавча лексика: “країнознавча лексика”, “етнолексми”, “національно маркована лексика” (Т. Левченко), “лінгвокраїнознавчі реалії” (М. Вайсбурд), “країнознавчі реалії” (І. Вуйовіч), “лінгвокультуреми” (В. Воробійов), “специфічно українська лексика” (А. Бурячок).

Під етнокультурознавчою лексикою молодшого школяра розуміємо словниковий запас учня, що відображає національне світосприйняття українського народу і сприяє формуванню етномовленневих умінь і навичок на уроках у початковій школі.

У процесі ознайомлення із лексикою етнокультурознавчого змісту третьокласники набувають неоціненного досвіду, що сприяє формуванню національної самосвідомості, історичної пам’яті рідного народу.

Використання інноваційних технологій у навчанні лексики молодших школярів сприяє кращому засвоєнню, запам’ятовуванню та використанню дітьми слів у власному мовленні. Такий підхід передбачає не тільки використання інноваційних методів, прийомів та засобів словникової роботи, а і творчий, нестандартний розвиток мовної особистості дитини.

До основних понять інноваційних технологій В. Химинець відносить наступні: нестандартні уроки; індивідуальну роботу; контроль та оцінку навчальних досягнень учнів; кабінетне, групове і додаткове навчання; факультативи за вибором учнів; проблемне навчання; запрошення на уроки вчених, діячів культури тощо; науковий експеримент при вивченні нового матеріалу; застосування досягнень техніки; нові підходи до формування навчальних планів [4, с.54].

На думку О. Демченко, технологію проектної діяльності характеризують такі особливості: 1) планування діяльності дітей протягом тривалого часу; 2) організація у взаємозв’язку продуктивної і суспільно корисної діяльності дітей; 3) поєднання індивідуальної та колективної діяльності; 4) організація колективного і міжособистісного спілкування, взаємодопомоги, підтримки; 5) реалізація у процесі поєднання декількох форм роботи; 6) спрямування діяльності учнів на виготовлення практично значущого продукту; 7) створення ситуації успіху [1].

Щодо типів проектів, то у науковій літературі виокремлюють їх кілька: дослідницькі, творчі, інформаційні, ігрові, практично-орієнтовані тощо. За кількістю учасників проекти поділяють на особистісні, парні та групові. За тривалістю проведення їх розрізняють: короткодійчі (кілька уроків з програми одного предмета), середньої тривалості (від тижня до місяця), довготривалі (кілька місяців). За характером контактів проекти поділяють на внутрішні (організовані всередині однієї школи, або між школами чи класами всередині одного регіону, країни) та зовнішні (міжнародні) [3, с.152-154].

З метою збагачення мовлення третьокласників лексикою етнокультурознавчого змісту, на базі шкіл Надвірнянського району Івано-Франківської області нами було проведено експериментальне дослідження, яке охоплювало три етапи: пізнавально-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний та креативно-рефлексивний.

Метою першого (пізнавально-збагачувального) етапу було ознайомлення дітей із словами етнокультурознавчої лексики на уроках гуманітарного циклу. Змістовий аспект роботи передбачав ознайомлення школярів із українознавчими текстами, виокремлення з них національно позначених слів; розширення пасивного словника дітей завдяки прослуховуванню фонограм, перегляду відеороликів, читанню текстів; ознайомлення зі словником-мінімумом етнолексем.

Другий етап (репродуктивно-діяльнісний) був спрямований на збагачення мовлення учнів та введення етнокультурознавчих слів на уроках рідної мови, образотворчого мистецтва, музики, трудового навчання та навчального курсу “Я і Україна”. Змістовий аспект роботи на цьому етапі передбачав активізацію словника дітей з використанням наочності (малюнки, словник-мінімум, ілюстрації, відео- та аудіоматеріали); зустрічей з цікавими людьми: етнографами, істориками, фольклористами; екскурсій до музеїв, виставок, у природу; самостійного виконання учнями вправ на тлумачення лексичного значення етнолексем, їх класифікацію тощо.

Третій етап (креативно-рефлексивний) передбачав самостійне використання учнями етнокультурознавчих слів у власному усному та писемному мовленні на міжпредметній основі. Змістовим аспектом роботи цього етапу передбачалося виконання учнями вправ на самостійне тлумачення етнолексем; використання їх у власному усному (монологічне та діалогічне) і писемному мовленні.

Одним із ефективних способів освоєння та використання етнолексем у власному мовленні на третьому етапі було використання проектної технології.

Проектна діяльність передбачала розвиток самостійного мислення, вміння вести пошук інформації, прогнозувати, приймати нестандартні рішення. Проектні технології дозволяли організовано інтегрувати знання з різних навчальних предметів і застосовувати їх на практиці, генеруючи при цьому нові ідеї. Проекти, які ми пропонували учням - це дослідницькі роботи, які були спрямовані на пошук українознавчих текстів (загадок, пісень, легенд, казок, прислів’їв, приказок тощо), що містили етнокультурознавчі слова.

У розробці проектів ми враховували вимоги, які ставляться щодо їх впровадження - проект повинен носити дослідницький характер; розроблятися за ініціативою учнів; бути цікавим, завчасно спланованим, зорієнтованим на вирішення конкретної проблеми; мати педагогічне значення; враховувати наявні у школі ресурси, тобто бути реалістичним [2, с.294].

Учнями було розроблено такі проекти: “Етнографічна експедиція”, “Цілителі народної медицини”, “Святкування Різдва на Україні”, “Славетні українці”, “Народний календар”, “Птахи рідної місцевості”.

Послідовність виконання проектів була наступною: 1) визначення учителем теми проекту; 2) обґрунтування мети і завдань проектної діяльності; 3) формування груп проекту, розподіл ролей; 4) обирання капітанів кожної групи; 5) складання маршруту діяльності кожної групи; 6) добір учнями інформації відповідно до окресленого плану; 7) презентація отриманих результатів; 8) обговорення та оцінювання роботи учнів.

Проїлюструємо прикладом.

Тема проекту “Етнографічна експедиція”.

Мета проекту: активізувати словник учнів етнокультурознавчою лексикою, формувати вміння самостійно знаходити етнолексеми в текстах, добирати українознавчий матеріал з етнокультурознавчими словами.

Завдання: стимулювати учнів до самостійної пізнавальної пошукової українознавчої діяльності; закріпити засвоєний лексичний матеріал; стимулювати оцінно-контрольні дії учнів.

Формування груп відбувалося таким чином: учням експериментальних класів було запропоновано стати маленькими дослідниками-етнографами і відправитись у пошукову роботу – збирати етнографічний матеріал. Всі учасники були поділені на кілька груп, кожна з яких мала свою назву, відповідно до напрямку її роботи. Перша група “Піснярі” (збирали і записували українські народні пісні із українознавчими словами до пісенника); друга – “Фотографи” (збирали фото та картинки із зображенням предметів, назви яких є етнокультурознавчими); третя – “Ремісники” (виготовляли вироби декоративно-прикладного мистецтва: витинанки, вишиванки, народні іграшки, писанки); четверта – “Обрядовці” (проводили пошукову роботу на знаходження обрядів святкувань релігійних свят); п’ята – “Вірувальники” (збирали вірування та прикмети українців). Кожна група обирала свого капітана.

Після цього учні накресливали маршрут своєї діяльності, обговорюючи такі питання: “До кого я можу звернутися за інформацією?”, “Які книги мені слід прочитати?”, “На чію допомогу я можу розраховувати?”, “До кого звернутися за порадою?”.

Проект тривав упродовж двох тижнів. Учні працювали у позаурочний час, самостійно планували етапи своєї діяльності, додержуючись накресленого плану. Виконуючи пошукову діяльність, вони здійснювали контроль за відбором українознавчих текстів, що сприяло формуванню оцінно-контрольних дій.

Дотримуючись принципу міжпредметних зв’язків, робота проекту розпочиналася на уроках рідної мови і продовжувалася на інших навчальних предметах: образотворчого мистецтва (виготовлення національних емблем для кожної команди), навчального курсу “Я і Україна” (весь матеріал діти збирали у “Скриню мудрості українського народу”; спостерігали за рослинами, тваринами, перевіряли народні прикмети), трудового навчання (виготовлення скрині із картону, оздоблення витинанками, тощо). За результатами експедиції організовувались виставки фотографій, організовувався конкурс на найкращу пісню, тощо.

На презентацію проекту виділявся цілий урок. Кожна група представляла інформацію відповідно до своєї теми. Після презентації учнями обговорювалася тема проекту, а також те, як діяли діти: яка група виявилася найдружнішою, хто зібрав найбільше матеріалу. Учні мали змогу оцінити свої напрацювання, поділитись враженнями щодо роботи своїх однокласників.

Таким чином, залучення третьокласників до проектної діяльності передбачало реалізацію гуманістичного підходу до навчання, оскільки сприяло формуванню творчої мовної особистості учня.

Висновки. Особливістю проектної технології з-поміж інших технологій є те, що саме вона сприяє розвитку в школярів пізнавального інтересу до навчання, залученню їх до процесу вирішення проблем, самостійної діяльності. Використання проектної технології у навчанні лексики учнів початкової школи сприяє кращому засвоєнню, запам’ятовуванню та використанню етнокультурознавчих слів; формує особистісні риси дітей, які розвиваються у активній діяльності; сприяє активізації, уточненню та розширенню лексичного запасу; формує навички роботи з інформацією.

1. Демченко О. Проблеми використання проектної технології у навчально-виховній роботі з молодшими школярами / О. П. Демченко [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/204/84>.
2. Мойсеюк Н. Педагогіка Навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. - 5-е видання, доповнене і перероблене – К., 2007. – 656 с.
3. Освітні технології : навчально-методичний посібник / за ред. О. М. Пехоти. – К. : АСК, 2002. – 255 с.
4. Химинець В. Інновації в початковій школі / В. Химинець, М. Кірик. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 312 с.

